

Sygn. akt III AUa 185/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 grudnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Romana Mrotek
Sędziowie:	SSA Barbara Białecka (spr.) SSO del. Aleksandra Mitros
Protokolant:	St. sekr. sąd. Karolina Ernest

po rozpoznaniu w dniu 8 grudnia 2016 r. w Szczecinie

sprawy J. C.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o przyznanie emerytury pomostowej

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 18 stycznia 2016 r. sygn. akt VI U 862/15

oddala apelację.

SSA Barbara Białecka SSA Romana Mrotek SSO del. Aleksandra Mitros

Sygn. akt: III AUa 185/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 8 października 2015 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił ubezpieczonemu J. C. prawa do emerytury pomostowej określonej w ustawie z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych (t.j. Dz. U. z 2015 r., nr 965 zwanej dalej ustawą).

Ubezpieczony J. C. wniósł o zmianę tej decyzji i przyznanie mu prawa do emerytury pomostowej. Twierdził, że w szczególnych warunkach pracował w (...) w R. na stanowisku funkcjonariusza (...) w R. w okresie od 16 kwietnia 1984 roku do 5 sierpnia 2015 roku.

W odpowiedzi na odwołanie pozwany organ rentowy wniósł o jego oddalenie.

Wyrokiem z dnia 18 stycznia 2016 roku Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim oddalił odwołanie.

Sąd Okręgowy rozstrzygnięcie oparł na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych:

Ubezpieczony J. C. urodził się (...). W 1972 roku ukończył (...) przy (...) w K..

Dotychczas pracował:

- od 1 września 1969 roku do 15 lutego 1973 roku jako ślusarz w (...) w K.,
- od 6 marca 1973 roku do 22 czerwca 1974 roku jako ślusarz w (...),
- od 21 września 1974 roku do 1 marca 1984 roku jako mechanik warsztatowy w (...) w D.,
- od 1 marca 1984 roku do 13 marca 1984 roku jako mechanik w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) w R.,
- od 16 kwietnia 1986 roku do dnia 31 grudnia 1998 roku jako funkcjonariusz celny w (...) w R..

13 listopada 2014 roku ubezpieczony wystąpił o „wcześniejszą” emeryturę. Decyzją z dnia 3 grudnia 2014 roku organ rentowy odmówił mu prawa do tego świadczenia, a wyrokiem z dnia 9 marca 2015 roku Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim w sprawie VI U 8/15 oddalił odwołanie wnioskodawcy od tej decyzji. Wyrok stał się prawomocny z dniem 10 kwietnia 2015 roku.

W dniu 8 września 2015 roku J. C. wniósł o przyznanie mu emerytury pomostowej.

Decyzją z dnia 8 października 2015 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił mu prawa do emerytury.

J. C. odwołał się od tej decyzji.

W ocenie Sądu Okręgowego odwołanie ubezpieczonego nie zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy zacytował treść art. 3, 4 i 49 ustawy o emeryturach pomostowych.

Wskazał, że przepisy art. 3 ust. 1 i 3 ustawy zawęziły krąg podmiotowy osób wykonujących prace w szczególnych warunkach (ust. 1) i szczególnym charakterze (ust. 3). Stanowią one, że: prace w szczególnych warunkach to prace związane z czynnikami ryzyka, które z wiekiem mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, które mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej stawiają przed pracownikami wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku; wykaz prac w szczególnych warunkach określa załącznik nr 1 do ustawy.

Prace o szczególnym charakterze to prace wymagające szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej sprawności psychofizycznej, których możliwość należytego wykonywania w sposób niezagrażający bezpieczeństwu publicznemu, w tym zdrowiu lub życiu innych osób, zmniejsza się przed osiągnięciem wieku emerytalnego na skutek pogorszenia sprawności psychofizycznej, związanego z procesem starzenia się; wykaz prac o szczególnym charakterze określa załącznik nr 2 do ustawy.

W ocenie Sądu Okręgowego odwołujący J. C. nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy. Wymienione w świadectwie pracy z dnia 5 sierpnia 2015 roku za okres od 16 kwietnia 1984 roku do 5 sierpnia 2015 roku stanowisko pracy funkcjonariusza celnego, a następnie pracownika administracji celnej, nie znajdują się wśród stanowisk wymienionych w powołanych załącznikach do ustawy.

Zdaniem Sądu Okręgowego zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie pozwolił na ustalenie, że ubezpieczonemu przysługuje prawo do emerytury pomostowej albowiem praca funkcjonariusza celnego nie została wymieniona ani w art. 3 ust.1 ani też art. 3 ust. 3 ustawy. W orzecznictwie sądów administracyjnych trafnie przyjmuje się, że wykaz prac określonych w art. 3 ust. 1 i 3 jest zamknięty i nie podlega uzupełnieniu, co oznacza, że cech pracy "o szczególnym charakterze" lub "w szczególnych warunkach" nie mogą posiadać inne prace, choćby sposób ich wykonywania i ich jakość mogła obniżyć się z wiekiem (por. przykładowo wyrok WSA w Poznaniu z dnia 29 czerwca 2011 r., IV SA/Po 335/11, LEX nr 863891). Trafnie również w tym orzecznictwie zauważono, że "porównanie definicji ustawowych, jak również katalogów prac zaliczanych do poszczególnych kategorii, pozwala na stwierdzenie, że o ile w pierwszym przypadku możliwość przejścia na wcześniejszą emeryturę uzasadniona jest bardziej względami interesu indywidualnego pracownika, który wykonuje pracę w warunkach szczególnie negatywnie wpływających na stan jego zdrowia, o tyle w przypadku prac o szczególnym charakterze definicja kładzie nacisk na szczególną odpowiedzialność pracownika, związaną z wykonywanymi czynnościami. W tym zatem przypadku dominującą rolę odgrywa raczej czynnik interesu publicznego - ochrony innych osób przed niebezpieczeństwem związanym z faktem, że pracownik, który wykonuje te szczególnie odpowiedzialne czynności może nie mieć już należytej sprawności psychofizycznej, ze względu na jej naturalne obniżenie podyktowane wiekiem" - por. np. wyrok WSA w Lublinie z dnia 18 listopada 2010 r., III SA/Lu 243/10 (LEX nr 653544).

Sąd I instancji wskazał, że w wyroku z dnia 13 marca 2012 roku, II UK 164/11 (Lex 1289168), Sąd Najwyższy stwierdził, że w przypadku gdy osoba ubiegająca się o emeryturę pomostową nie kontynuuje pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze i legitymuje się w związku z tym jedynie stażem pracy „szczególnej” według poprzednio obowiązujących przepisów, może nabyć prawo do „nowego” świadczenia jedynie wówczas, gdy dotychczasowy staż pracy można kwalifikować jako prace w warunkach szczególnych w rozumieniu dziś obowiązujących przepisów (art. 3 ust. 1 ustawy) lub o szczególnym charakterze (art. 3 ust. 3 ustawy). Wbrew stanowisku odwołującego nie można przyjąć, że zastosowanie do ubezpieczonego będą miały przepisy poprzednio obowiązujących art. 32 i 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2015 roku, poz. 748 ze zm.). Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 lutego 2011 roku (I UK 276/11, Lex 1313671) trafnie wskazał, że przy wykładni przepisów, w pierwszym rzędzie należy brać pod uwagę językowe (gramatyczne) znaczenie tekstu prawnego i jeżeli jest ono jasne, wówczas - zgodnie z zasadą clara non sunt interpretanda - nie tylko nie ma potrzeby sięgania po inne, pozajęzykowe metody wykładni, ale jest to prawnie co najmniej wątpliwe. Sąd Najwyższy wielokrotnie podkreślał, że przepisy regulujące system zabezpieczenia społecznego ze względu na swoją istotę i konstrukcję podlegają wykładni ścisłej. Nie powinno się więc stosować do nich wykładni celowościowej, funkcjonalnej lub aksjologicznej w opozycji do wykładni językowej, jeżeli ta ostatnia prowadzi do jednoznacznych rezultatów interpretacyjnych (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 16 sierpnia 2005 r., I UK 378/04, OSNP 2006 nr 13-14, poz. 218; 23 października 2006 r., I UK 128/06, OSNP 2007 nr 23-24, poz. 359; 29 stycznia 2008 r., I UK 239/07, OSNP 2009 nr 7-8, poz. 103; 4 marca 2008 r., II UK 129/07, OSNP 2009 nr 11-12, poz. 155; 19 maja 2009 r., III UK 6/09, LEX nr 509028). Przy tych uwagach, dokonując interpretacji art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych, należy przyjąć, że nie spełnia przesłanki określonej w art. 49 pkt 3 ustawy ubezpieczony, którego dotychczasowy okres pracy nie jest okresem pracy w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych. Prawo do emerytury pomostowej nie przysługuje wtedy, gdy osoba ubiegająca się o to świadczenie nie legitymuje się żadnym okresem pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymienionym w ustawie o emeryturach pomostowych.

Odnosząc się natomiast do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 marca 2015 roku (K 39/13, Dz.U.2015.334) na treść którego w swoim odwołaniu wskazuje ubezpieczony, Sąd Okręgowy podkreślił, że orzeczenie to nie dotyczy ustawy o emeryturach pomostowych lecz ustawy z dnia 18 lutego 1994 roku o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin. Inny jest bowiem charakter

świadczeń z ustawy o emeryturach pomostowych a inny – z ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym. Niekonstytucyjność przepisów stwierdzona tym wyrokiem nie ma wpływu na rozstrzygnięcie niniejszej sprawy.

Apelację od powyższego orzeczenia wniósł ubezpieczony. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

1. obrazę przepisu art. 3 ust. 3 ustawy o emeryturach pomostowych poprzez jego błędną wykładnię i zastosowanie, wyrażające się w przyjęciu, że tylko prace wynikające z załączników do ustawy (załącznik nr 2) są pracami o szczególnym charakterze, podczas gdy do prac takich zalicza się także prace wymienione m.in. w art. 13 ustawy,
2. obrazę przepisu art. 3 ust. 7 ustawy o emeryturach pomostowych poprzez jego błędną wykładnię i zastosowanie wyrażające się w przyjęciu, że tylko prace wynikające z załączników do ustawy (załącznik nr 2) są pracami o szczególnym charakterze, podczas gdy za pracowników wykonujących pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze uważa się również osoby wykonujące przed dniem wejścia w życie ustawy prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 32 i 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS,
3. obrazę przepisu art. 13 ustawy o emeryturach pomostowych poprzez jego zastosowanie w sytuacji, gdy przepis ten pozostaje w sprzeczności z art. 32 Konstytucji.

Mając na uwadze powyższe zarzuty, ubezpieczony wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez przyznanie ubezpieczonemu prawa do emerytury pomostowej, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, a także zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje.

W uzasadnieniu apelacji skarżący wskazał, że w dniu wejścia w życie ustawy miał wymagany okres pracy w szczególnych warunkach i w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy. Ubezpieczony wykonywał pracę w szczególnych warunkach od 1 września 1969 r. do 15 lutego 1973 r. w (...) w K., od 6 marca do 22 czerwca 1974 r. w (...) oraz o szczególnym charakterze od 16 kwietnia 1984 r. do 31 grudnia 1998 r. W dniu 31 grudnia 1999 r. ubezpieczony spełnił warunek przepracowania 15 lat w szczególnych warunkach lub w pracy o szczególnym charakterze. Skarżący powołał się również na orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 marca 2015 r., sygn. K 39/13, wskazując, że na podstawie tego orzeczenia przyjąć należy, że przy ustalaniu prawa do emerytury okresy służby pełnionej przez pracowników Służby Celnej traktować należy na równi z okresami pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze.

Organ rentowy nie wniósł odpowiedzi na apelację.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonego nie zasługiwała na uwzględnienie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, rozstrzygnięcie Sądu I instancji jest prawidłowe. Sąd Okręgowy właściwie przeprowadził postępowanie dowodowe, w żaden sposób nie uchybiając przepisom prawa procesowego oraz dokonał trafnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, w konsekwencji prawidłowo ustalając stan faktyczny sprawy. Sąd Odwoławczy podzielił ustalenia i rozważania prawne Sądu Okręgowego, rezygnując jednocześnie z ich ponownego szczegółowego przytaczania. Sąd Apelacyjny podzielił również stan prawny wskazany jako podstawa rozstrzygnięcia. Apelacja ubezpieczonego sprowadza się do polemiki z prawidłowym rozstrzygnięciem Sądu I instancji.

Zgodnie z treścią art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych prawo do emerytury pomostowej, z uwzględnieniem art. 5-12, przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) urodził się po dniu 31 grudnia 1948r.;
- 2) ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat;

3) osiągnął wiek wynoszący co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn;

4) ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn;

5) przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,

6) po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;

7) nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy.

Wymagany art. 4 pkt 6 w/w ustawy okres wykonywania po dniu 31 grudnia 2008r. pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 tej ustawy może zostać pominięty, jeśli ubezpieczony jednocześnie spełni warunki wynikające z art. 49 cyt. ustawy, tj:

1) po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy;

2) spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 i art. 5-12 tej ustawy;

3) w dniu wejścia w życie ustawy miał wymagany w przepisach (tj. w dniu 1 stycznia 2009r.), o których mowa w pkt 2, okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy (prac, które szczegółowo wymienia załącznik nr 1 i 2 do cyt. ustawy).

Przyznanie prawa do emerytury na podstawie art. 4, czy też na podstawie art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych wymaga spełnienia w sposób niebudzący wątpliwości przesłanek tam wskazanych. Niespełnienie jednej z nich uniemożliwia pozytywne rozpatrzenie wniosku ubezpieczonego. Zarówno decyzja organu, jak i rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego odpowiada przepisom prawa.

W okolicznościach niniejszej sprawy kwestią sporną okazało się ustalenie, czy praca ubezpieczonego na stanowisku celnika była pracą w szczególnych warunkach albo o szczególnym charakterze.

Katalog prac w szczególnych warunkach zawiera załącznik nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych, natomiast wykaz prac o szczególnym charakterze znajduje się w załączniku nr 2 do tej ustawy. Nie ulega wątpliwości, że oba katalogi mają charakter zamknięty. Regulacje dotyczące emerytur pomostowych mają charakter szczególny wobec przepisów regulujących zasady przyznawania świadczeń emerytalnych, wobec czego nie mogą być interpretowane rozszerzająco. Skoro prawodawca zdecydował się wyczerpująco wymienić prace w szczególnych warunkach i o szczególnym charakterze, to brak jest podstaw do rozszerzenia tych katalogów w drodze wykładni.

Art. 13 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych stanowi, że żołnierze zawodowi, funkcjonariusze Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Służby Więziennej i Państwowej Straży Pożarnej nabywają prawo do emerytury pomostowej, na zasadach określonych w art. 4, jeżeli nie spełniają warunków do nabycia prawa lub utracili prawo do emerytury określonej w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym tych osób. Powołany przepis poszerza zakres prac, których wykonywanie uprawnia do otrzymania emerytury pomostowej.

W świetle wyżej przytoczonej argumentacji zważyć należy, że zawód celnika nie znajduje się ani w załączniku nr 1 ani nr 2 do ustawy. Jednocześnie ubezpieczony nie był pracownikiem służb wymienionych w art. 13 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych.

Ubezpieczony nie spełnił warunku z punktu 6 art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych albowiem po dniu 31 grudnia 2008r. nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach ani o szczególnym charakterze wskazanej w załącznikach do tej ustawy, gdyż praca na stanowisku funkcjonariusza celnego czy pracownika organów administracji celnej nie została tam wymieniona. Z prawa do emerytury pomostowej mogą skorzystać również osoby niespełniające tego warunku, jednakże muszą posiadać na dzień wejścia w życie niniejszej ustawy a więc 1 stycznia 2009r. okres co najmniej 15 lat pracy wymienionej w załącznikach do ustawy o emeryturach pomostowych. Ubezpieczony nie posiada 15 letniego okresu pracy na stanowiskach wymienionych w załącznikach do ustawy o emeryturach pomostowych na dzień 1 stycznia 2009r.

Sąd Apelacyjny wskazuje również, że powołane przez ubezpieczonego orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego nie odnosi się do przepisów znajdujących zastosowanie w niniejszej sprawie, wobec czego niecelowa byłaby jego analiza.

W związku z tym Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację ubezpieczonego jako nieuzasadnioną.

SSA Barbara Białecka SSA Romana Mrotek SSO del. Aleksandra Mitros